

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی جایگاه می‌داوری

[در حقوق ایران و حقوق بین‌الملل]

متین حسینی بهاری

کتاب‌های منم
واحد حقوق و روابط بین‌الملل
مؤسسه‌ی نشر و تحقیقات ذکر

دفتر و فروشگاه مرکزی:

تهران، خ انقلاب، خ فلسطین جنوبی، خ محتشم، شماره‌ی ۲۰، طبقه‌ی همکف، واحد ۲

تلفن: ۰۲۱ ۶۶۴۱۰۵۴۱ (خط ۵) • تلفکس: ۰۲۱ ۶۶۴۸۲۶۳ • کدپستی: ۱۳۱۵۸۴۴۵۴۷

اینستاگرام: ghasedakbooks • تلگرام: @ghasedakbooks • www.ghasedakbooks.ir

بررسی چالش‌های داوری در حقوق ایران و حقوق بین‌الملل

متین حسینی بهاری

محمد مهدی سیدناصری

اجرای جلد: فریدون حقیقی

صفحه‌آرایی: کارگاه گرافیک قاصدک

زیر نظر شورای بررسی

لیتوگرافی: گلپا • کد: ۰۰/۱۰۶۷

چاپ دوم: ۱۴۰۱ • تیراژ: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۷-۲۲۳-۱

کلیه‌ی حقوق چاپ و نشر انحصاراً برای

مؤسسه‌ی نشر و تحقیقات ذکر محفوظ است.

قیمت: ۵۹۰۰۰ تومان

سرشناسه: سیدناصری، محمد مهدی، ۱۳۷۰-

عنوان قراردادی: ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور: بررسی چالش‌های داوری در حقوق ایران و حقوق بین‌الملل /

محمد مهدی ناصری، متین حسینی بهاری.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۸۰ص: ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۷-۲۲۳-۱ / وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: داوری و جزا -- ایران -- نمونه پژوهی

Arbitration and award -- Iran -- Case studies

داوری تجاری -- ایران -- نمونه پژوهی

Arbitration agreements, Commercial -- Iran -- Case studies

شناسه افزوده: حسینی بهاری، متین، ۱۳۷۱-

رده بندی کنگره: KMH۱۸۲۹

رده بندی دیویی: ۳۴۷/۵۵۰۹

شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۷۹۸۶۸

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

Paper from well managed forests
and controlled sources

کاغذ این کتاب از جنگل‌ها و منابع
کاملاً مدیریت شده تهیه شده است.

فهرست مطالب

۷	چکیده
۹	مقدمه
۱۳	تعاریف و مفاهیم
۱۳	گفتار اول: تعریف داوری و انواع آن
۱۳	بند اول: داوری
۱۵	بند دوم: مزایای داوری
۳۳	گفتار دوم: حقوق و مسئولیت داور
۳۳	بند اول مفهوم حقوقی داوری
۳۸	گفتار چهارم: تعریف نارسایی داوری
۴۴	گفتار ششم: حقوق داور
۴۷	گفتار هفتم: ماهیت داوری
۵۱	گفتار هشتم: ماهیت عمل قراردادی
۷۹	فصل سوم: شرایط افرادی که به عنوان داور انتخاب می‌شوند
۱۳۵	فصل چهارم: نارسایی داوری
۱۳۵	۴-۱ آثار موافقت نامه داوری
۱۷۲	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادها
۱۷۲	۵-۱ نتیجه گیری
۱۷۶	تاریخچه داوری تجاری بین المللی
۱۸۹	توسعه داوری سرمایه گذاری
۱۹۷	خلاصه:
۱۹۹	رژیم حقوقی حاکم بر داوری تجاری بین المللی

۱۹۹.....	گفتار اول: کنوانسیون ۱۹۵۸ نیویورک
۲۰۴.....	رژیم حقوقی حاکم بر داوری تجاری بین‌المللی
۲۰۵.....	گفتار اول: کنوانسیون ۱۹۵۸ نیویورک
۲۱۰.....	گفتار دوم: حقوق داخلی
۲۱۱.....	گفتار سوم: قواعد داوری
۲۱۲.....	مبحث اول: قواعد داوری سازمانی
۲۱۶.....	مبحث دوم: قواعد داوری موردی (اتفاقی)
۲۱۹.....	گفتار چهارم: عملکرد داوری
۲۲۱.....	ضمائم

چکیده

در کشورهای توسعه یافته بحث داوری نهادینه شده، بگونه ایی که بعنوان شغل و تخصص مورد توجه قرار گرفته است و اگر طرفین قرارداد در زمان اجرای مفاد قرارداد با مشکلی روبرو شوند قبل از هر اقدام حقوقی و مراجعه به قانون و دادگاه، اختلاف خود را به داور مرضی الطرفین یا داوری که در متن قرارداد مشخص شده، عرضه می نمایند در نتیجه نهاد داوری در ایران، آنچنان که باید و شاید رواج نیافته و از جایگاه مناسبی برخوردار نیست. و هنوز هم اکثر قریب به اتفاق مردم و اشخاص حقوقی عمومی و خصوصی از پیش بینی شرط داوری در قراردادها و ارجاع اختلافات احتمالی به داوری گریزانند.

پژوهش حاضر به روش توصیفی و تحلیلی گرد آوری شده است. در این پژوهش سعی شده است تا به این سوال «نهاد داوری در نظام دادرسی مدنی ایران دارای چه نارسایی ها و مشکلاتی می باشد؟» پاسخ داده شود. به نظر می رسد مواردی همچون نقض قانون عدم آگاهی شهروندان از نهاد داوری توسعه

نهاد های داوری بدون صلاحیت و... را بتوان از مهمترین موارد نارسایی این نهاد در نظام حقوقی ایران برشمرد. هدف از این پژوهش بررسی چالش های موجود در داوری در ایران با توجه به قانون آیین دادرسی می باشد.

نهاد داوری اساساً یک توافق در ایجاد عدالت خصوصی از طریق یک مرجع غیردولتی است. باید دید نهاد داوری از چه ماهیتی برخوردار است. در رابطه با ماهیت نهاد داوری اتفاق نظر وجود ندارد و ماهیت این نهاد حقوقی مدت ها موضوع مناظره و چالش و اظهارنظرهایی بوده است که له و علیه آن صورت گرفته است. در این مورد چهار نظریه ماهیت قراردادی، ماهیت صلاحیتی، ماهیت مختلط و ماهیت مستقل یا خود آیین وجود دارد. پذیرش هر کدام از این نظریه ها می تواند آثار و نتایج متفاوتی بر داوری داشته باشد. از آنجائی که طرز فکر دادگاه های ملی در مورد داوری تجاری بین المللی بر جریان داوری تأثیرگذار است ما بر آنیم که به این سؤال پاسخ دهیم که ماهیت نهاد داوری در قالب کدام یک از این چهار نظریه قابل توجیه است. ارزیابی نظریات چهارگانه با نگاهی به ماهیت و قلمرو اختیارات داوران، موقعیت آرای داوری و موضوع انتخاب قانون مناسب مورد بررسی قرار می گیرد. یافته های این مقاله حاکی از این است که نهاد داوری واجد هر دو اثر قراردادی و قضایی است که این امر به نوبه خود انعکاسی از توافق طرفین و حاکمیت قانون محل برگزاری داوری است. در این نظریه عناصر صلاحیتی و قراردادی داوری به طور جدایی ناپذیر درهم تنیده شده است.

مقدمه

در کشورهای توسعه یافته بحث داوری نهادینه شده، بگونه ایی که بعنوان شغل و تخصص مورد توجه قرار گرفته است و اگر طرفین قرارداد در زمان اجرای مفاد قرارداد با مشکلی روبرو شوند قبل از هر اقدام حقوقی و مراجعه به قانون و دادگاه، اختلاف خود را به داور مرضی الطرفین یا داوری که در متن قرارداد مشخص شده، عرضه می نمایند و حرف و نظر داور ملاک عمل قرار می گیرد و محترم شمرده می شود. در حال حاضر نهاد داوری میان تجار و سایر افراد رواج قابل توجهی پیدا کرده است و به صورت کلی مزایای حل اختلاف از طریق نهاد داوری بر هیچ کس پوشیده نیست. بنابراین با بکارگیری این شیوه، اختلافات حقوقی با سرعت و دقت به وسیله داوران منتخب طرفین، که در مسائل مورد نزاع تخصص و از عرف های حقوقی آگاهی دارند و بر طبق قانون مورد قبول یا توافق آنان، فیصله می یابد.

اهمیت و ارزش داوری در این است که طرفین اختلاف بدون توجه به تشریفات و مسایل پیچیده حقوقی در رسیدگی به

دعاوی و با هزینه‌های بسیار کمتر می‌توانند توسط داور مرضی الطرفین خود اختلافشان را حل و فصل کنند. اگر در قرارداد به مساله داوری اشاره شود، باید موضوع و مدت داوری و مشخصات طرفین اختلاف احتمالی، روشن شود. البته ممکن است پس از تعیین داور، طرفین به دلایلی نخواهند که مساله و مشکلشان توسط داور رسیدگی کند و طرفین نخواهند کس دیگری داور آن‌ها باشد، در این صورت می‌توانند به دادگاه مراجعه کنند. در قوانین جمهوری اسلامی ایران در مواد ۴۵۴ الی ۵۰۱ قانون آیین دادرسی مدنی باب هفتم به بحث در باره داوری پرداخته است در خصوص داور باید گفت گاهی داور، شخصیت حقیقی است یعنی طرفین قرارداد فردی را بعنوان داور انتخاب و در متن قرارداد به آن اشاره می‌نمایند و گاهی بصورت شخصیت حقوقی است یعنی شرکت یا مؤسسه‌ای را بعنوان داور تعیین می‌کنند. نکته قابل ذکر در خصوص زمان انتخاب داور اینست که انتخاب داور در هر مرحله‌ای اعم از زمان انعقاد قرارداد یا در زمان اجرای مفاد آن و حتی پس از طرح دعوی در دادگاه امکان پذیر است و ثمرات و برکات فراوانی دارد. محاسن ارجاع امر به داوری اینست که انتخاب شیوه داوری برای حل و فصل اختلافات مالی، شراکتی و قراردادی کم هزینه تر از طرح دعوی در دادگستری است ضمن اینکه رعایت تشریفات اداری و آیین دادرسی مدنی در آن الزامی نیست و از طرفی ارتباط طرفین و تعامل آنان با داور یا داوران نیز بهتر صورت می‌گیرد. علاوه بر این بررسی موضوع از سوی داوران راحت تر و

نتیجه آن نیز بهتر می‌باشد و از اطاله دادرسی جلوگیری می‌گردد. داوری می‌تواند روش جایگزین مناسب به جای مراجعه به دادگاه‌ها جهت حل و فصل اختلافات فی‌ما بین اشخاص حقیقی و حقوقی باشد. در عین حال، از جمله شرایط استقبال بیشتر از این روش جایگزین، این است که طرفین دعوا از همان امتیازات و حقوقی که در دادرسی‌های دولتی برخوردارند، در داوری نیز بهره‌مند باشند. یکی از امتیازات دادرسی‌های قضایی دولتی این است که اشخاص مختلف می‌توانند با تحصیل دستور موقت، از ورود برخی خسارات غیرقابل جبران جلوگیری و زمینه اجرای هرچه بهتر حکم متعاقب را فراهم کنند، در حالی که در داوری، صدور دستور موقت توسط داور و ضمانت اجرای آن با اما و اگرهای متعددی مواجه است.

به علاوه، دادگاه‌های دولتی ابزارهای مناسبی برای اجرای انواع مختلف آراء خود از جمله دستور موقت، در اختیار دارند اما آیا داور نیز از چنین مزایایی برای اجرای دستور موقت خود برخوردار است؟ افزون بر این، دادگاه می‌تواند بدون حضور طرفی که دستور موقت، علیه او صادر می‌شود دستور مزبور را صادر و به نوعی او را در این امر، غافلگیر کند تا مانع از اقداماتی از قبیل نقل و انتقال یا مخفی کردن و یا حتی اتلاف اموال شود. اما آیا داور نیز می‌تواند این ویژگی دستور موقت را که متناسب با هدف این دستورات، تأمین نماید؟

در این مقاله، برآنیم که با بررسی قانون آیین دادرسی مدنی و